

Beležke o opazovanju kozice

Gallinago gallinago na Ljubljanskem barju

Notes on the observations of the Common Snipe

Gallinago gallinago at Ljubljansko barje

Kozica je nedvomno ena naših zanimivejših in atraktivnejših predstavnic ptičjega sveta, saj pri nas redko gnezditi in jo uvrščamo na prag redko razširjenih vrst. Prav zato je vsako srečanje z njo toliko bolj zanimivo. Na Ljubljanskem barju, kjer je pred desetletji nedvomno redno gnezdila (Šmuc, ustno), jo sedaj srečujemo predvsem med selitvijo, včasih tudi med prezimovanjem, medtem ko o gnezdenju težko govorimo.

Moje prvo srečanje s kozico na Barju datira v 2. 4. 1976, ko sem pred Igom naštel osem posameznih osebkov, ki so pred mano odletavali iz trave. Dne 12. in 14. 4. sem na istem mestu opazil le še enega. Ob koncu poletja sem se z njo zopet srečal, saj sem 24. 8. 1976 opazil eno, 28. 8. pa dve in malo naprej še eno. Jeseni istega leta, 25. 10. 1976, sem jo opazoval pred Igom. V letu 1977 sem videl štiri osebkke 23. marca pred Igom, enega pa 17. novembra. Naslednje leto je bilo še zanimivejše, saj sem 19. 3. 1978 opazoval pred Igom tri, štiri osebkke. Še zanimivejše je bilo 16. 5. 1978 (tudi pred Igom), ko se je samec območno spreletaval in oglašal z značilnim "meketanjem". Tudi 17. 6. 1978 se je samec območno spreletaval in "meketal" in cvrčal, tokrat na relaciji Ig - Škofljica. En mesec pozneje, točneje 16. 7. 1978, sem se zopet srečal s kozico, ko je čepela na napol podrtem električnem drogu, cvrčala ter se spreletavala z značilnim oglašanjem. Poleg omenjenega osebkka sem videl še štiri. Zelo verjetno je kozica v tem letu na Barju tudi gnezdila.

V letu 1979 sem se s kozico srečal na Barju pred Igom 9. 4. 1979: zagledal sem jo iz avtomobila in se ji malo približal, da se je stisnila k tlom, ko pa sem ji prišel še bliže, je bliskovito odletela. V bližini je bila še ena.

Ob koncu marca 1980, točneje 26. 3. 1980, sem jih na relaciji Ig - Škofljica

videl šest, 9. 4. pa samo še eno. Omenjeni predel sem 27. 5. 1980 podrobneje prečesal še enkrat, vendar se s kozico tokrat nisem srečal. Naslednje leto sem prvič srečal kozico 12. 4. 1981 in nato še 15. 4. 1981, obakrat pred Igom, eno pa 15. 4. 1981 tudi na relaciji Ig - Škofljica.

V letu 1982 sem imel priložnost opazovati šest osebkov, in sicer 12. 4. na relaciji Ig - Škofljica, ko so se pred mano dvigale iz trave in ponovno spuščale na tla. Leta 1983 sem se s kozico srečal na Barju šele 10. 8. 1983.

Leto 1984 je bilo skromnejše, saj sem kozico na Barju pred Igom opazoval samo 21. 3. 1984, medtem ko sem jo v letu 1985 opazoval v začetku aprila, točneje 10. 4.

V letu 1986 sem se s kozico prvič srečal na Barju 20. 4., drugič šele 9. 8. 1986. V letu 1987 pa z eno 27. 3., z eno 1. 5. pred Igom in z eno 10. 8. na relaciji Ig - Škofljica. Leta 1988 sem videl kozico pred Igom 3. 4., v letu 1989 pa 27. 3. pred Igom in tudi na relaciji Ig - Škofljica. Območje južno od ceste Ig - Škofljica je bilo 1986 meliorirano: močvirni travniki so bili spremenjeni v koruzne njive.

Naslednje leto, torej 1990, sem 25. 4. pred Igom videl eno kozico, ki se je tudi oglašala z nekakšnim "tike tike", potem pa še dve in še eno. Istega dne sem na relaciji Ig - Škofljica videl pet kozic.

V letu 1991 sem pred Igom videl najprej dve, in sicer 14. 3., potem štiri 15. 3. na relaciji Ig - Škofljica in nato še eno 5. 4. vnovič pred Igom. Dve sem videl pred Igom tudi 12. 4. 1991, eno pa še 2. 5. 1991.

Leta 1992 sem opazoval štiri kozice 29. 3. pred Igom oziroma ob poti v travi blizu železnega mosta, še istega dne pa kar deset osebkov na relaciji Ig - Škofljica. 2. 4. 1992 sem na relaciji Ig - Škofljica v travi naštel dvanajst kozic. En samec se je

svatovsko spreletaval nad travnikom na višini okrog 35 m, in ko je "zameketal", je ob tem pospešeno zamahoval s perutmi, pri tem izgubil nekaj metrov na višini, se zopet dvignil in vse to ponovil. Pospešeno zamahovanje s perutmi je verjetno povezano s tem, da skrajno zunanji repni peresi bolj zavibrirata in oddajata glasnejše, bolj glišne glasove. 5.4.1992 sem na relaciji Ig - Škofljica v travi naštel šestnajst kozic. 14.4.1992 sem na relaciji Ig - Škofljica nekajkrat zmotil dva osebk, ki sta se skupaj zadrževala, skupaj odletala in posedala oziroma si iskala hrano. Verjetno je bil parček, vendar ju pozneje nisem več srečal in o morebitnem gnezdenju ne morem govoriti.

V letu 1993 sem bil na relaciji Ig - Škofljica 23.3.1993, vendar o kozicah ni bilo ne duha ne sluha. Zato pa sem 14.4.1993 na istem predelu videl šest osebkov. 15.4.1994 je bilo v travi na relaciji Ig - Škofljica dvanajst kozic, en samec je tudi svatovsko poletaval, sicer pa je letal strmo navzdol in se pri tem čivkajoče oglašal. 20.4.1994 žal nisem videl več nobene.

5.4.1995 sem na relaciji Ig - Škofljica ob plitvi vodi opazil kar 25 kozic, ki so si iskale hrano. Prepričan pa sem, da nisem videl vseh. Zanimivo je, da sem že 7.4.1995 videl le še tri, očitno so odletele "naprej". Na isti dan leto pozneje sem eno kozico opazil pred Igom, dve pa tudi na relaciji Ig - Škofljica. V letu 1997 sem se zadrževal na relaciji Ig - Škofljica 4.3., vendar o kozicah ni bilo ne duha ne sluha, verjetno je bilo še prezgodaj.

15.4.1997 pa sem videl odleteti eno iz jarka pred Igom. Iz istega jarka sta 18.4.1997 odleteli dve, 23.4.1997 pa ponovno ena. Zanimivo in zaskrbljujoče pa se mi zdi dejstvo, da v letu 1997 nisem videl niti ene kozice na relaciji Ig - Škofljica, čeprav sem teren podrobneje pregledal kar nekajkrat. Tudi v letu 1998 so bila moja opazovanja kozic na Barju skromna, saj sem se s kozico srečal samo enkrat, točneje 15.5.1998, ko je na relaciji Ig - Škofljica iz trave odletel en sam osebek.

Datum	Lokacija	Število kozic
02. 04. 1976	Pred Igom	8
12. 04. 1976	"	1
14. 04. 1976	"	1
22. 04. 1976	"	0
06. 05. 1976	"	0
24. 08. 1976	"	1
28. 08. 1976	"	3
25. 10. 1976	"	1
23. 03. 1977	"	4
21. 04. 1977	"	0
16. 05. 1977	"	0
17. 05. 1977	"	0
08. 07. 1977	"	0
17. 11. 1977	"	1
19. 03. 1978	"	4
11. 04. 1978	"	0
16. 05. 1978	"	1
16. 07. 1978	"	1
17. 06. 1978	Ig - Škofljica	1
16. 07. 1978	"	5
27. 03. 1979	pred Igom	0
09. 04. 1979	"	2
12. 04. 1979	"	0
14. 04. 1979	"	0
14. 04. 1980	"	0
18. 06. 1980	"	0
26. 03. 1980	Ig - Škofljica	6
09. 04. 1980	"	1
27. 05. 1980	"	0
18. 06. 1980	"	0
12. 04. 1981	pred Igom	1
15. 04. 1981	"	1
16. 07. 1981	"	0
15. 04. 1981	Ig - Škofljica	1
21. 05. 1981	"	0
12. 04. 1982	"	6
26. 04. 1982	"	0
26. 04. 1982	pred Igom	0
03. 05. 1982	"	0
09. 08. 1982	"	0

12. 04. 1983	pred Igom	0
18. 03. 1983	"	0
18. 05. 1983	Ig - Škofljica	0
01. 06. 1983	"	0
16. 07. 1983	"	0
10. 08. 1983	"	1
26. 08. 1983	"	0
21. 03. 1984	pred Igom	1
26. 04. 1984	"	0
15. 05. 1984	"	0
13. 06. 1984	"	0
28. 04. 1984	ob Iščici	0
10. 04. 1985	pred Igom	1
14. 05. 1985	"	0
04. 06. 1985	"	0
02. 04. 1986	pred Igom	0
20. 04. 1986	"	2
29. 04. 1986	"	0
06. 05. 1986	"	0
09. 08. 1986	"	1
27. 03. 1987	"	1
01. 05. 1987	"	1
02. 05. 1987	"	0
14. 05. 1987	"	0
24. 07. 1987	"	0
20. 08. 1987	"	0
01. 04. 1987	Ig - Škofljica	0
01. 05. 1987	"	0
10. 08. 1987	"	1
03. 04. 1988	pred Igom	1
17. 04. 1988	"	0
08. 05. 1988	"	0
28. 07. 1988	Ig - Škofljica	0
27. 03. 1989	pred Igom	1
14. 04. 1989	"	0
24. 05. 1989	"	0
27. 03. 1989	Ig - Škofljica	1
24. 05. 1989	"	0
25. 04. 1990	pred Igom	4
01. 05. 1990	"	0
11. 05. 1990	"	0
25. 04. 1990	Ig - Škofljica	5
01. 05. 1990	"	0
11. 05. 1990	"	0

14. 03. 1991	Pred Igom	2
05. 04. 1991	"	1
12. 04. 1991	"	2
02. 05. 1991	"	1
31. 05. 1991	"	0
03. 06. 1991	"	0
15. 03. 1991	Ig - Škofljica	4
04. 04. 1991	"	0
12. 04. 1991	"	0
29. 03. 1992	pred Igom	4
28. 04. 1992	"	0
05. 05. 1992	"	0
29. 03. 1992	Ig - Škofljica	8
02. 04. 1992	"	12
05. 04. 1992	"	16
14. 04. 1992	"	2
05. 05. 1992	"	0
09. 05. 1992	"	0
14. 04. 1993	pred Igom	0
24. 04. 1993	"	0
11. 05. 1993	"	0
23. 03. 1993	Ig - Škofljica	0
14. 04. 1993	"	6
27. 04. 1993	"	0
09. 03. 1994	pred Igom	0
23. 03. 1994	"	0
07. 04. 1994	"	0
11. 04. 1994	"	0
15. 04. 1994	"	0
20. 04. 1994	"	0
09. 03. 1994	Ig - Škofljica	0
23. 03. 1994	"	0
06. 04. 1994	"	0
07. 04. 1994	"	0
11. 04. 1994	"	0
15. 04. 1994	"	12
20. 04. 1994	"	0
25. 04. 1994	"	0
09. 05. 1994	"	0
05. 04. 1995	pred Igom	25
07. 04. 1995	"	3
18. 04. 1995	"	0
05. 05. 1995	"	0
07. 04. 1995	Ig - Škofljica	0
10. 04. 1995	"	0
18. 04. 1995	"	0

07. 04. 1996	pred Igom	1
09. 04. 1996	"	0
27. 05. 1996	"	0
07. 04. 1996	Ig - Škofljica	2
16. 04. 1996	"	0
27. 05. 1996	"	0
15. 04. 1997	pred Igom	1
18. 04. 1997	"	2
23. 04. 1997	"	1
30. 04. 1997	"	0
07. 05. 1997	"	0
14. 05. 1997	"	0
20. 05. 1997	"	0
24. 05. 1997	"	0
29. 05. 1997	"	0
04. 03. 1997	Ig - Škofljica	0
04. 04. 1997	"	0
18. 04. 1997	"	0
23. 04. 1997	"	0
30. 04. 1997	"	0
07. 05. 1997	"	0
14. 05. 1997	"	0
24. 05. 1997	"	0
29. 05. 1997	"	0
29. 03. 1998	pred Igom	1
07. 04. 1998	"	0
15. 04. 1998	"	0
17. 04. 1998	"	0
21. 04. 1998	"	0
22. 04. 1998	"	0
05. 05. 1998	"	0
10. 05. 1998	"	0
15. 05. 1998	"	0
21. 05. 1998	"	0
22. 05. 1998	"	0
26. 05. 1998	"	0
02. 06. 1998	"	0
03. 06. 1998	"	0
05. 06. 1998	"	0
10. 06. 1998	"	0
08. 04. 1998	Ig - Škofljica	0
17. 04. 1998	"	0
22. 04. 1998	"	0
05. 05. 1998	"	0
10. 05. 1998	"	0
15. 05. 1998	"	1
21. 05. 1998	"	0
26. 05. 1998	"	0
05. 06. 1998	"	0
10. 06. 1998	"	0

Kozico običajno videvam na Barju ob komaj opaznih jarkih, kjer večkrat izkorišča kritje večjega rastlinja, tudi ob šopu šaša ipd. Zanimivo jo je opazovati, ko med iskanjem hrane "rafalno" zapika kljun v mehko zemljo, občasno nepremično obstane, s svojo izredno varovalno barvo izgine v travi in se v naslednjem trenutku spet prikaže. Opazil sem tudi, da takrat, ko jih zmotimo, bodisi hitro sedejo nazaj v travo ali pa se dvignejo visoko v zrak in odletijo drugam. Kadar kozica opazi, da je opazovana, se v travi pritaji, in če to ni dovolj, bliskovito odleti. Na tleh občasno tudi razširi rep, saj samica s širjenjem repa v travi in z oglašanjem vabi letajočega samca k sebi. Zanimivo je tudi videti, kako kozica na mestu rahlo počepa in se nato premakne naprej. Prav tako zanimivo je tudi njeno premikanje med travo, ko se malo skloni oziroma nagne naprej in iztegne kljun, da ji dela "gaz" oziroma razgrinja travne bilke. Kadar vidimo več kozic, niso skupaj v eni jati oziroma skupini, ampak posamično ali pa po dve, tri, štiri, pet ipd. Ko kozica odleti v cikcakasti črti, se praviloma vedno oglasi z "eč" (medtem ko čoketa Gallinago media odleti tiho v ravni črti), vendar pa mi je enkrat ena zletela spod nog, ne da bi se oglasila, kar je nedvomno redka izjema.

Iz navedenih podatkov opazimo, da je kozica večinoma opazovana posamično oziroma le v skupinici po nekaj osebkov (pet in manj) in le redkeje v več kot desetih, medtem ko se opazovanje 5.4.1995 bistveno razlikuje od vseh drugih opazovanj. Omenjena opazovanja v glavnem tudi nakazujejo, da se kozica na tem predelu Barja pojavlja predvsem med selitvijo, medtem ko o veliki verjetnosti gnezdenja govorijo le podatki iz leta 1978.

V posameznih letih, še zlasti zadnji dve leti, sem obravnavani teren obiskoval večkrat, vendar so se mnogi ogledi končali, ne da bi videl eno samo kozico. Tako sem v letu 1997 pred Igom opazoval kozico trikrat, medtem ko je devetkrat nisem videl. Podobno je bilo tudi leta 1998, ko sem pred Igom videl kozico enkrat samkrat in kar petnajstkrat ne. Tudi na relaciji Ig - Škofljica je bilo podobno. Tako v letu 1997 kozice tukaj sploh nisem opazil, v letu 1998 pa sem ob



Slika 1: Kozica zelo rada išče hrano v plitvi vodi poplavljenega travnika. 29. 3. 1992, Ljubljansko barje (Ivo A. Božič)

Fig. 1: Common Snipe loves to search for food in shallow waters of inundated meadows. March 29th 1992, Ljubljansko barje (Ivo A. Božič)

desetih obiskih terena v enem samem primeru opazoval eno samo kozico.

Res pa je, da se tudi tukaj na Barju zadnja leta čedalje pogosteje "nekaj dogaja", in sicer nepopravljivo uničuje, tako da bodo vse ideje o "parku" ... v kratkem času popolnoma brezpredmetne.

POVZETEK

Kozico na Ljubljanskem barju opazujem že vse od leta 1976. Vsa ta leta sem običajno opazoval posamezne osebkke oziroma manjše skupine (nekje do pet osebkov), izjema pa je opazovanje iz leta 1995, ko sem 05.04. naštel kar 25 kozic.

V posameznih letih (1978, 1992, 1994) sem tudi opazoval svatovski let samca,

vendar pa ob naslednjem obhodu terena o svatovanju kozice praviloma ni bilo več ne duha ne sluha. Kozica se na Ljubljanskem barju zadržuje predvsem v času preleta, še zlasti marca, aprila, tudi še maja, medtem ko v času gnezdenja redkeje (1978).

Neodgovorno spreminjanje in uničevanje Barja, kot je izrazit primer uničenja habitata na relaciji Ig - Škofljica leta 1985, ko so ga "uredili" v drugorazredne njive, neusmiljeno vodi v situacijo, ko bo kozica čedalje redkeje obiskovala Ljubljansko barje tudi v času preleta, dokler ne bo z barja dokončno popolnoma izginila.

Ivo A. Božič, Na jami 64, Ljubljana

